

Centar za politike i upravljanje
Centre for Policy and Governance

10+ koraka za bolje obrazovanje u Bosni i Hercegovini

Centar za politike i upravljanje

oktobar 2018.

1. Inkluzija i borba protiv diskriminacije u obrazovanju - Sačiniti spisak najraširenijih formi diskriminacije i segregacije u obrazovnom sistemu (one na osnovu spola, rasne/etničke pripadnosti, vjerske pripadnosti, spolne orijentacije ili rodnog identiteta, invaliditeta, zdravstvenog stanja, socijalnog, odnosno imovinskog stanja, uključujući i institucionalni oblik etničke segregacije kroz fenomen dvaju škola pod jednim krovom) najkasnije u roku od 30 dana nakon formiranja vlada. Na osnovu ovog spiska, definisati set mjera za otklanjanje svakog od pojedinačnih formi diskriminacije i usvojiti ga u roku od 60 dana od formiranja vlada. Kako bi se omogućio adekvatan monitoring, potrebno je s početkom naredne školske godine, kroz rad vijeća roditelja formirati timove za praćenje sprovedbe ovih mjera čije će punopravne članove činiti i roditelji/staratelji ugroženih kategorija djece.

2. Autonomija univerziteta i adekvatna akreditacija visokoškolskih ustanova - U Bosni i Hercegovini je akreditovano 30 visokoškolskih

ustanova, od čega je 22 privatnih¹. Usaglasiti standarde kvaliteta za akreditaciju svih visokoškolskih obrazovnih institucija i preispitati rad privatnih visokoškolskih institucija u roku od 100 dana nakon formiranja vlada, te sprovesti kontrolu učinka obrazovanja kroz razvoj i sprovedbu interne i eksterne kontrole kvaliteta.

3. Depolitizacija kadrovskih politika u obrazovanju - Osigurati nepristrasan izbor nenastavnog osoblja, oslobođen političkih utjecaja, te osigurati i transparentno imenovanje utemeljeno isključivo na kriterijima stručnosti. Potrebno je revidirati ulazne kriterije, detaljno definisati nove kriterije i procedure izbora u roku od 60 dana nakon formiranja vlada², te u skladu s tim izvršiti izmjene pravilnika o imenovanju direktora školskih ustanova i školskih odbora. U najkraćem mogućem roku početi s primjenom novih izbornih protokola. U roku od 6 mjeseci se mora osigurati revizija postojećih imenovanih upravljačkih struktura u obrazovnim institucijama.

¹ Lista akreditiranih visokoškolskih ustanova u BiH, Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta Bosne i Hercegovine, dostupno na: http://www.heg.gov.ba/akreditacija_vsu/Default.aspx. zadnji put posjećeno: oktobar, 2018.

² To su kantonalna ministarstva na području FBiH, Ministarstvo posvjete i kulture RS i Odjeljenje za obrazovanje Vlade Brčko distrikta.

4. Optimizacija odjeljenja u školama kao mjera jeftinijeg i kvalitetnijeg obrazovanja - Osigurati da minimalna veličina razreda bude prilagođena međunarodnim standardima od minimalno 20 učenika po razredu. Pad nataliteta u BiH izazvao je problem smanjenja učenika u školama – u školskoj 2017./18. u 1.817 osnovnih škola u BiH upisano je 282.614 učenika/ca, a u nastavni proces bilo je uključeno 23.969 nastavnika. U školskoj 2004./2005. godini je u škole bilo upisano 380.995 učenika, dok je u nastavni proces bilo uključeno 22.217 nastavnika. **Iako je u periodu od 2004. do 2017. godine broj učenika smanjen za 26%, broj nastavnog osoblja povećan je za 8%**³. U roku od 60 dana nakon formiranja vlada, nadležna ministarstva obrazovanja donošenjem novog normativa trebaju osigurati povećanje razreda u onim općinama i kantonima u kojima nastavu pohađa manje od 20 učenika po razredu i započeti primjenu normativa u što ranijem roku, a najkasnije s početkom naredne školske godine.

5. Kvalitet i ugled nastavnog osoblja kao preduslov boljeg obrazovanja - Sačiniti analizu stanja nivoa i vrste obrazovanja i kvalifikacija i profesionalnog razvoja nastavnika i drugog osoblja u odgojno-obrazovnom procesu, što je osnovni preduslov za sve ostale intervencije na poboljšanju sistema inicijalnog obrazovanja i profesionalnog usavršavanja nastavnog osoblja - ovo je mjera koja se treba sprovesti u roku od 60 dana od formiranja vlada. Zatim je potrebno kreirati preporuke politika podizanja i očuvanja ugleda nastavnog osoblja - što treba uključiti predviđanje uspostave rigoroznijeg sistema selekcije nastavnog osoblja i harmonizaciju ulaznih kriterija s onim u zemljama EU; kvalitetan, strukturiran i transparentan proces selekcije novog nastavnog osoblja; usvajanje seta zajedničkih standarda učeničkih dostignuća; restrukturiranje sistema obuke i profesionalnog usavršavanja nastavnika; uspostavljanje programa obuke nastavnika od strane pedagoških akademija; te iznalaženje sredstava za finansiranje konkurentnijih novčanih naknada za nastavnički posao, a najkasnije 100 dana od formiranja vlada.

³ Podaci o broju upisane djece u osnovne škole, broju osnovnih škola, i broju nastavnika uključenih u nastavni proces mogu se

6. Osnaživanje i reforma prosvjetno-pedagoških zavoda - Restrukturirati sistem obuke i profesionalnog usavršavanja nastavnika, uključujući reformu sistema pedagoških zavoda, uspostavljanje programa obuke nastavnika od strane pedagoških akademija, te jačanje uloge škola u ovom domenu, u prvoj godini od formiranja vlada. Ključni prioritet u ovoj oblasti je doobrazovanje nastavnika koji imaju završen dvogodišnji studij. Ovaj zadatak se može ostvariti kroz obavezno slušanje i polaganje pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodoloških predmeta na pedagoškim akademijama – u sadržaje ovih predmeta trebaju biti uključeni elementi vezani za podsticanje kreativnosti i inovativnosti učenika. Profesionalni razvoj nastavnika treba usmjeriti na kontinuiranu edukaciju koja je usklađena s nastavnim planovima i fokusirana na načine izvođenja nastave/instrukcija, te je potrebno zakonski odrediti stroge penale za nepohađanje stručnih aktiva i održavanje oglednih časova. U roku od 60 dana nakon uspostavljanja vlasti potrebno je otpočeti javnu debatu o tome na koji način se efikasno prosvjetno-pedagoški zavodi kao upravna tijela kantonalnih ministarstava mogu uputiti jedna na druge i stvarati zajedničke obrazovne standarde kako bi se, između ostalog, lakše omogućila horizontalna i vertikalna prohodnost učenika i učenica, ali i nastavnog osoblja. Uspostaviti prosvjetno-pedagoški zavod u Srednjobosanskom kantonu kao jedinom kantonu koji nema takvu instituciju u roku od 100 dana od formiranja vlade.

7. Unificiranje nastavničkih smjerova - Tamo gdje nisu oformljeni, potrebno je pripremiti i organizirati master studije kao specijalističke nastavničke studije od naredne akademske godine, te na svim nastavničkim smjerovima unificirati bolji minimum predmeta koji će buduće nastavnike pripremiti za rad s djecom, adekvatan pristup svakom djetetu ponaosob i nastavu prilagođenu potrebama svakog djeteta – minimum pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke izobrazbe i to tako da ona neće biti marginalizirana u odnosu na predmet studija. Optimalan broj praktičnih sati u

pronaći na stranici Agencije za statistiku BiH (<http://www.bhas.ba>).

radu nastavnika mora biti predmet stručne debate, te proces treba započeti odmah nakon formiranja vlasti, a završiti do početka naredne akademske godine. Također, podučavanje se mora prepustiti onima koji su spremni nedvojbeno mu se predati. U roku od 180 dana nakon formiranja vlada, pri selekciji kandidata na nastavničkim fakultetima potrebno je kreirati model za ispitivanje motivacije budućih nastavnika za upis kroz -testiranja putem intervjua ili pisanih testova, ali i kroz kratku pripremnju nastavu u školi koja bi im dala priliku da bolje preispitaju da li su učionice i rad s djecom pravi izbor za njih.

8. Korigiranje upisne politike i selekcijskih procedura na nastavničkim smjerovima - Pri selekciji kandidata na nastavničkim fakultetima potrebno je kreirati model za ispitivanje motivacije budućih nastavnika za upis kroz testiranja putem intervjua ili pisanih testova, ali i kroz kratku pripremnju nastavu u školi koja bi im dala priliku da bolje preispitaju da li su učionice i rad s djecom pravi izbor za njih. U roku od 180 dana nakon formiranja vlasti potrebno je ustanoviti upisne kriterije, kao i uskladiti upisne politike visokoškolskih obrazovnih institucija s pedagoškim predznakom i uskladiti iste s potrebama tržišta rada.

9. Saradnja poslovne i akademske zajednice na razvijanju modernog kurikulumu i praktične nastave - Razvijati nastavne planove, te studijske smjerove i programe u saradnji s poslovnom zajednicom i u skladu s društvenim potrebama. Utvrditi da li je praksa koja se obavlja u okviru škole adekvatna zahtjevima tržišta rada, konsultirati se sa poslodavcima kako bi se utvrdili tačni nedostaci po pitanju specifičnih tehničkih vještina. Kreirati

upisne kvote u saradnji zavoda za zapošljavanje i ministarstava rada i obrazovanja.

- **Djelovati korektivno sufinansiranjem prekvalifikacija za deficitarna zanimanja, u sektorima gdje je evidentna značajna neusklađenost između ponude i potražnje za određenim vještinama** – uvesti stipendije i poticaje i subvencija za određena profesionalna usmjerenja, kao i destimulativnih mjera za određena usmjerenja. Uključiti privatni sektor u provođenje ove mjere, gdje bi poslodavci finansirali obrazovanje kadrova za njihove potrebe kroz partnerstvo privatnog i javnog sektora.

10. Učešće u međunarodnim testiranjima kao preduslov boljeg vaspitno-obrazovnog rada - Učešće BiH na međunarodnim testiranjima poput TIMSSA i PISE omogućava zemlji da prati svoje trendove u globalnom kontekstu. U roku od 60 dana nakon osnivanja vlasti u BiH, potrebno je napraviti procjenu dobiti učešća na ovakvim međunarodnim testiranjima te institucionalizirati i formalno-pravno riješiti pitanje učešća bosanskohercegovačkih učenika i učenica na međunarodnim testiranjima. U roku od 30 dana nakon formiranja vlasti u BiH potrebno je inicirati debatu o harmoniziranju propisa prema kojima će se BiH obavezati na učešće na međunarodnim testiranjima učeničkih postignuća. Ovo je mjera koju treba nametnuti i sprovesti Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje. Također, potrebno je hitno iznaći modele finansiranja učešća u međunarodnim testiranjima i dio sredstava koji bi se oslobodio optimizacijom odjeljenja adekvatno preusmjeriti na politike učešća u međunarodnim testiranjima.

Izvori podataka:

Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta Bosne i Hercegovine. zadnji put posjećeno: oktobar, 2018.

http://www.hea.gov.ba/akreditacija_vsu/Default.aspx

Agencija za statistiku BiH. zadnji put posjećeno: oktobar, 2018.

<http://www.bhas.ba/index.php?lang=ba>

Analiza ključnih faktora i preporuke za povećanje efikasnosti osnovnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini. 2013. Sarajevo: Centar za politike i upravljanje. <https://bit.ly/2NYWjaY>

Analiza politika u oblasti povezanosti obrazovnog sistema i tržišta rada u Bosni i Hercegovini. 2011. Sarajevo: Centar za politike i upravljanje. <https://bit.ly/2CZHZhF>

Inicijalno obrazovanje predmetnih nastavnika na Univerzitetu u Sarajevu. 2015. Sarajevo: Centar za politike i upravljanje. <https://bit.ly/2ScsXZK>

Izveštaj o politikama razvoja ljudskog kapitala u Bosni i Hercegovini. 2010. Sarajevo: Centar za politike i upravljanje. <https://bit.ly/2O1lI3T>

Osnovno obrazovanje u Bosni i Hercegovini - kvalitet, kreativnost i inovativnost?. 2010. Sarajevo: Centar za politike i upravljanje. <https://bit.ly/2Apkqw1>

Prednosti uvođenja redovnog Međunarodnog testiranja trendova u matematici i prirodnim naukama (TIMSS) u bosanskohercegovački obrazovni sistem 2013. Sarajevo: Centar za politike i upravljanje. <https://bit.ly/2q6nbMs>